

Rebyu ng Aklat: Glosari ng mga Salita sa Pagpaplanong Urban at Rehiyonal

Jayson D. Petras

Departamento ng Filipino at Panitikan ng Pilipinas
Unibersidad ng Pilipinas, Diliman

Bagama't lantad ang pamamayagpag ng Ingles sa akademya, hindi matatawaran ang naging pagsisikap ng mga iskolar sa iba't ibang disiplina na kilalanin ang bisa ng wikang Filipino bilang pagtalunton sa Pilipinisasyon ng larangan, pag-uugnay ng mga aralin sa klase at ng umiiral na praktis, at/o pagkakapantay-pantay sa pag-unawa ng lipunan. Ilan sa mga mababanggit na naunang tumugon sa hamon ng paggamit sa pambansang wika ay sina Dr. Virgilio Enriquez sa sikolohiya, Dr. Tereso Tullao Jr. sa ekonomiks, Hukom Cesar Peralejo sa batas, at Dr. Jose Reyes Sytangco sa medisina (Almario 1997).

Sa kasalukuyan, dulot ng pagkakabuo ng mga Komite sa Wikang Filipino (KWF) sa iba't ibang kolehiyo sa Unibersidad ng Pilipinas, Diliman, dahil sa inisyatiba ng Sentro ng Wikang Filipino, patuloy na nabibigyang-daan ang paggamit at intelektwalisasyon ng wikang Filipino sa mga disiplinaryang malaon nang napangibabawan ng Ingles. Kongkretong tugon ng KWF ng Paaralan ng Pagpaplanong Urban at Rehiyonal (KWF-SURP) ang pagkakatathala ng glosaring ito noong 2012 hinggil sa pagpapalano ng mga lungsod, transportasyon, at kapaligiran. Muhon itong maituturing sa disiplina ng pagpaplanong urban at rehiyonal bilang kauna-unahang glosari ng mga termino sa Filipino na naglalayong "maipaabot sa higit na maraming mambabasa ang lexicon sa larang ng urbanismo ng mga akademiko" tungo sa "katutubong pag-unawa sa kalungsuran."

Kung ilulugar ang proyektong ito ng KWF-SURP sa larangan ng pagpaplanong pangwika, malinaw na tumutugon ito sa korpus na pagpapalano sa wika (corpus planning) na tumutukoy sa anumang gawain ng pagsasaayos o modipikasyon ng istruktura ng wika sa oras na maiposisyon ito sa isang tiyak na estado (Spolsky 1998), na sa kasong ito ay ang wikang Filipino bilang wikang pambansa at opisyal na wika batay sa atas ng Konstitusyong 1987. Sa ilalim ng korpus na pagpapalano, partikular na nag-aambag ang glosari sa elaborasyon o pagpapayaman ng porma at kahulugan ng mga salita sa Filipino upang ganap na maging funksiyonal sa disiplina ng pagpaplanong urban at rehiyonal.

Mabusisi ang naging pagkakabuo ng glosari. Kung pagbabatayan ang introduksiyon ng isa sa mga awtor, maraming lebel ng pagtatasa ang dinaanan ng proyektong ito sa loob ng mahigit isang taon. Matingkad na hakbang ang pagtutulungan sa pagitan ng mga eksperto sa wika at ng mga eksperto sa larangan na nagpapatunay na ang anumang hakbang sa intelektwalisasyon ng wikang Filipino sa isang disiplina ay hindi nakasalalay lamang sa mga iskolar sa wika, kundi gayundin sa mga pumapaloob sa disiplinaryang sinusuri. Sa ganitong paraan, ang anumang pagsasalin, pagtatakda ng kahulugan ng mga salita, at maging ang pagbubuo ng mga bagong termino ay napananatiling tapat sa reyalidad ng larang.

Aminado ang mga awtor na hindi maiiwasan ang pagkakapaloob ng mga terminong nasa anyong Ingles sa binuong glosari, lalo pa't umiiral sa banyagang wika ang mga talakayan at pananaliksik sa disiplina at kung gayon ay wala pang panumbas sa mga nakasanayan nang terminong ginagamit ng mga tagaplano ng lungsod. Gayunman, malaking kontribusyon na sa paunang hakbang na ito ang pagtatampok ng mga salitang Filipino na maaaring magamit sa disiplina (e.g. "ábot-tanáw," "antalà," "gulód," "kabayánan," "kalungsurán," "lágnas"), gayundin ang mga salitang mula sa mga wikang Hiligaynon ("lántung"), Ifugao ("payyó; payyéw"), at Tausug ("jambáangan"). Sinimulan din sa glosari na bigyan ng teknikal na salin sa Filipino ang marami sa mga termino (e.g. "taúnang prográmang pampuhúnan o panustós" para sa "annual investment program"; "komprehensibong plánong pagkaunlarán" para sa "comprehensive development plan"; "paluksó-luksóng pag-unlád" para sa "leapfrog development"; "santuwáryo ng mga ilahás na háyop" para sa "wildlife sanctuary") na tugon sa tunguhing modernisasyon at debelopment ng wika.

Hindi lamang sa antas ng salita nagaganap ang pagsasa-Filipino ng larangan na inihahain ng glosari. Makikita rin ang pagsasakonteksto nito sa pamamagitan ng pagpapaloob ng mga entri na tiyak na napatutungkol sa karanasan ng Pilipinas gaya ng "Philippine Agenda 21," "Philippine Environmental Policy," "Philippine Strategy for Sustainable Development," at ang "Philippine Waters." Dagdag pa rito, may mga terminong binibigyang-pakahulugan ayon sa lokal na pag-unawa. Ilan sa mababanggit ay ang "active mining area" at "social acceptability" na inilulugar sa Kagawaran ng Kapaligiran at Likas na Kayaman (DENR) samantalang kapaloob naman sa Kagawaran ng Interyor at Pamahalaang Lokal (DILG) ang "Local Development and Investment Program."

Bagama't inisyal na sabak pa lamang ang proyektong ito ng KWF-SURP, tagumpay nang maituturing ang paghahawan nito ng landas para sa wikang Filipino sa larangan ng pagpaplanong urban at rehiyonal. Pinatutunayan nito ang kakayahan ng wikang pambansa na maging salalayan ng mga kaalamang maaaring pumaloob sa nasabing disiplina. Gayunman, ang pagsusulong ng Filipino ay hindi natatapos lamang sa akdang ito. Mahalaga ang patuloy na pananaliksik ng mga konseptong batay sa karanasang Pilipino na maaaring maiangat bilang akademikong rehistro sa larang. Dahil din sa nagbabagong kaayusan ng iba't ibang lugar sa Pilipinas, partikular sa pagkakalikha ng mga bagong lungsod at sentrong urban, mainam na masiyasat ang mga lokal at nabubuong termino sa iba't ibang wika sa Pilipinas na maaari ding ilahok sa pagdidiskurso sa kalungsuran. May mga naitala man sa tatlong wikang lokal – Hiligaynon, Ifugao, at Tausug – limitado pa rin ito, bukod pa sa kawalan ng tala ng mga wikang gamit din sa mga espasyong urban gaya ng Ilokano at Cebuano.

Sa huli, labas sa saklaw ng akda subalit ugnay sa nilalayan nito, pangangailangan ang ebalwasyon sa akda. Dalawang taon makalipas ang paglalathala, ano ang naging pakinabang ng glosari sa mga estudyante at kaguruan ng SURP o ng sinumang may interes sa disiplina? Paano ito nagagamit at tinatanggap sa mga klase sa UP at/o maging sa ibang unibersidad? Ang magiging sagot sa katanungang ito ay siyang huhusga sa ganap na tagumpay ng proyekto at magtatakda ng mga susunod na hakbang para sa wikang Filipino at Pilipinisasyon ng larangan.